

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Katedra sociální práce

Bakalářská práce

Romská menšina ve Vimperku pohledem majority

Vypracovala: Jaroslava Mistrová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Bc. Alena Kajanová, Ph.D.

České Budějovice 2015

Abstrakt

Romové jsou nejpočetnější etnickou menšinou v České republice. Romská menšina bývá velmi často spojována se sociálním vyloučením. Exkludovaní Romové mají nižší úroveň vzdělání, vysokou nezaměstnanost, vysokou kriminalitu, horší zdravotní stav, kratší průměrnou délku života, nízkou úroveň stravování a bydlení. Majorita se vůči nim sociálně distancuje.

Bakalářská práce s názvem Romská menšina ve Vimperku pohledem majority je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se věnuje sociálnímu vyloučení, popisuje Romy, subetnické skupiny Romů a jejich původ. Dále popisuje stávající situaci Romů v České republice a ve městě Vimperk podle získaných údajů z Českého statistického úřadu. Další kapitoly se zabývají vybranými sociálními problémy Romů a související diskriminací. Zaměřují se konkrétně na oblast bydlení, nezaměstnanost a vzdělávání. Diskriminaci můžeme obvykle chápat jako odlišování nebo odlišný přístup ke skupinám lidí určitého věku, pohlaví, rasového nebo etnického původu, nebo hlásícím se k určité kultuře a náboženství, nebo ke skupinám, které mají určitou nevýhodu, případně okrajové sociální postavení, a tímto znakem se liší od jiných lidí. Poslední kapitola se zabývá vybranými sociálně patologickými jevy, které se vyskytují u romské menšiny, jako je kriminalita, gambling, drogy a prostituce.

Cílem práce je zmapovat pohled majoritních obyvatel na romskou menšinu ve městě Vimperk konceptem sociální distance. Dále pak zjistit, co je příčinou negativního pohledu, prostřednictvím kvantitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum byl prováděn metodou dotazování, technikou standardizovaného dotazníku.

Za účelem splnění práce, byly stanoveny dvě výzkumné otázky:

VO 1: Jaká je sociální distance majority vůči romské minoritě ve Vimperku?

VO 2: Jaké jsou zdroje negativního pohledu majority na romskou minoritu ve Vimperku?

K výzkumným otázkám byly stanoveny hypotézy:

H1a: Sociální distance k romské minoritě se s věkem zvyšuje.

H1b: Sociální distance k romské minoritě je vyšší u mužů než u žen.

H1c: Sociální distance k romské minoritě se s rostoucím vzděláním snižuje.

H1d: Osoby, které zažily přímý konflikt s Romy, vykazují vyšší míru sociální distance oproti osobám, které přímý konflikt nezažily.

Cílový soubor představuje 133 majoritních obyvatel žijících ve městě Vimperk ve věku od 18 – nad 65 let. Získaná data byla zpracována popisnou statistikou v programu Excel a stanovené hypotézy byly statisticky vyhodnoceny v programu SPSS.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že sociální distance majoritních obyvatel vůči romské minoritě ve městě Vimperk není významně ovlivněna pohlavím, věkem ani vzděláním. Majoritní společnost se od romské minority nejvíce sociálně distancuje ve vztahu blízkého příbuzenství skrze manželství a blízkého přítele podle Bogardusovi škály sociální distance. Bogardusova škála sociální distance nejčastěji slouží k měření rasismu a jiných etnických předsudků. Jedná se o stupnici skládající se z výroků, které mají ukázat, jakou sociální vzdálenost pocítují respondenti mezi sebou a jinými skupinami.

Romové se potýkají ve městě Vimperk nejvíce s problémy, jako je rušení klidu, kriminalita, prostituce, drogy a gambling. Mezi další problémy vyskytující se u romské menšiny patří nezaměstnanost, pohlavní choroby, nepřizpůsobivé chování ve společnosti a znečišťování města.

Vznikající nepříznivou situaci většina majoritních obyvatel žádným způsobem neřeší. Majoritní obyvatelé řešili nepříznivou situace za pomoci Městské policie Vimperk, Úřadu práce, Města Vimperk a stávkou proti romské minoritě. Na základě komunitního plánování Městského úřadu ve Vimperku ve spolupráci s Městskou policií byly zřízeny tři pracovní místa pro Asistenty prevence kriminality a Romského terénního pracovníka.

Poznatky, které tato bakalářská práce přináší, poukazují na aktuální stav postoje majority vůči romské minoritě ve městě Vimperk. Bakalářská práce může posloužit jako zdroj informací odborné či laické veřejnosti nebo jako studijní text pro další výzkum.

Klíčová slova:

Diskriminace

Rom / Romka

Romská menšina

Sociálně patologické jevy

Sociální vyloučení

Abstract

Romanies are the most numerous ethnic minority in the Czech Republic. The Romany minority is very often connected with the problem of social exclusion. Excluded Romanies have got a lower level of education, high unemployment, high criminality, a worse state of health, a shorter average length of life, a low level of eating and housing. The majority socially dissociates themselves from them.

The bachelor's thesis titled *The Romany Minority in Vimperk from the Point of View of the Majority* is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part deals with social exclusion, describes Romanies, sub-ethnic groups of Romanies and their origin. It also describes the current situation of Romanies in the Czech Republic and in the town of Vimperk based on the data obtained from the Czech statistical office. The next chapters address selected social problems of Romanies and the related problem of discrimination. They namely focus on the topic of housing, unemployment, and education. Discrimination can usually be understood as differentiation or as a different approach to groups of people of certain age, gender, racial or ethnic origin; to people adhering to a specific culture and religion, or to groups which have got a specific disadvantage, alternatively a marginal social position; and who differ in this characteristic from other people. The last chapter deals with selected socially pathological phenomena concerning the Romany minority, such as criminality, gambling, drugs, and prostitution.

The goal of this thesis is to chart the view of the majority inhabitants on the Romany minority in the town of Vimperk using the concept of social distance. Furthermore, its aim is to find out the cause of the negative view using quantitative research. The quantitative research was conducted through the method of questioning - the technique of standardized questionnaire.

Two research questions have been determined for the purpose of the thesis:

VO 1: What is the social distance of the majority against the Romany minority in Vimperk?

VO 2: What are the sources of the negative view of the majority on the Romany minority in Vimperk?

Following hypotheses were set based on the research questions:

H1a: The social distance towards the Romany minority is growing with age.

H1b: The social distance towards the Romany minority is higher in case of men than women.

H1c: The social distance to the Romany minority is decreasing with higher education of the majority.

H1d: The people who experienced a direct conflict with the Romanies evince higher rate of social distance compared to the people who have not experiences any direct conflict.

The whole aggregate includes 133 majority inhabitants who live in the town of Vimperk from the age of 18 – over 65 years of age. The obtained data have been processed through descriptive statistics in the programme Excel and set hypotheses have been evaluated statistically in the programme SPSS.

The results have shown that the social distance of the majority inhabitants against the Romany minority in the town of Vimperk is not significantly influenced by gender, age, or education. The majority society dissociate themselves the most from the Romany minority in the relation of near kinship through marriage and a near friend, according to Bogardus's scale of social distance. The Bogardus's social distance scale is most often used to measure racism and other ethnic prejudice. It is a scale which consists of statements that are supposed to show what social distances feel the respondents among themselves and other groups.

Among the most common problems connected to the Romany minority in the town of Vimperk is the disturbance of the peace at night, criminality, prostitution, drugs, and gambling. Other problems which appear in connection to the Romanies is unemployment, venereal diseases, maladjusted behaviour in the society, and polluting the town.

Most of the majority inhabitants are not trying to solve the unfavourable situation in any way. Some of them tried to improve the situation with the help of the municipal police of Vimperk, the labour office, Town of Vimperk, and by organizing a strike against the Romany minority. With the help of the municipal authority of Vimperk and

the municipal police, three job positions have been created for Assistants of criminality prevention and a Romany terrain worker.

This bachelor's thesis shows the current attitude of the majority towards the Romany minority in the town of Vimperk. It can serve as a source of information for both professional and non-professional public or as a study material for further research.

Keywords:

Discrimination

Romany/ Romany woman

Romany minority

Socially pathological occurrences

Social expulsion

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby touto elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 04. 05. 2015

.....

Jaroslava Mistrová

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Bc. Aleně Kajanové Ph.D. za poskytnutí literárních zdrojů a odborné pomoci při vypracování mé bakalářské práce, za pomoc, podněty, cenné rady, trpělivost, ochotu a čas. Děkuji všem, kteří mi jakkoliv pomohli při vypracování této práce, a také respondentům za jejich spolupráci.

Obsah

ÚVOD	12
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	14
1.1 Sociální vyloučení.....	14
1.2 Romové.....	19
1.2.1 Kdo je Rom?.....	19
1.2.2 Subetnické skupiny Romů.....	20
1.3 Obecná charakteristika města Vimperk.....	21
1.3.1 Stávající situace Romů v České republice.....	21
1.3.2 Stávající situace Romů ve Vimperku.....	22
1.4 Vybrané sociální problémy romské menšiny.....	24
1.4.1 Bydlení Romů.....	24
1.4.2 Nezaměstnanost Romů.....	26
1.4.3 Vzdělání Romů.....	28
1.5 Diskriminace v souvislosti s romskou menšinou.....	32
1.6 Vybrané sociálně patologické jevy u Romů.....	35
2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	39
2.1 Cíl práce, výzkumné otázky a hypotézy.....	39
3 METODIKA	40
3.1 Metody a techniky sběru dat.....	40
3.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	41
3.3 Proces sběru dat.....	41
3.4 Metoda vyhodnocování dat.....	42
4 VÝSLEDKY	43
4.1 Základní informace o souboru.....	43
4.2 Popisná statistika.....	45
4.3 Statistické vyhodnocení dat ve vztahu k hypotézám.....	49
5 DISKUZE	53
6 ZÁVĚR	57

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	59
8 PŘÍLOHY.....	64

Úvod

Podle slovníku sociální práce jsou Romové největší etnická menšina v České republice. Romové jako celek mají proti většinové populaci nižší úroveň vzdělanosti, vysokou nezaměstnanost, vysokou kriminalitu, horší zdravotní stav, kratší průměrnou délku života, nízkou úroveň stravování a bydlení. (Matoušek, 2003). Majorita se vůči nim sociálně distancuje. Pro svou bakalářskou práci jsem proto zvolila téma Romská menšina ve Vimperku pohledem majority. Práci jsem zaměřila na město Vimperk, protože z města pocházím. Ve městě Vimperk bydlím od narození a s romskou menšinou se setkávám již několik let. Romští obyvatelé narušují klid ve městě a převážná část obyvatel se od romské minority výrazně sociálně distancuje. Osobně jsem zažila přímý konflikt s Romkou na základní škole. Z důvodu narůstajících nepokojů mezi romskou menšinou a majoritou byli ve městě zřízena pracovní místa pro Asistenty prevence kriminality a Romského terénního pracovníka.

Pohled vimperských obyvatel na romskou menšinu dosud známý není. Dalším důvodem, proč jsem se rozhodla psát bakalářskou práci o romské menšině, byl můj osobní zájem dozvědět se více informací o této cílové skupině a zmapovat tak pohled majority.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části a to na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část je rozdělena na šest kapitol. První kapitola se zabývá tématem sociálního vyloučení. Sociální vyloučení je komplexně podmíněno nedostatečnou účastí jednotlivce, skupiny nebo místního společenství na životě společnosti, resp. nedostatečný přístup ke společenským institucím, zajišťujícím vzdělání, zdraví, ochranu a základní blahobyty. Za jednu z nejvíce postižených či ohrožených skupin sociálním vyloučením jsou již delší dobu vnímáni příslušníci romských komunit.

Ve druhé kapitole jsem se zaměřila na romské obyvatelstvo, kdo je Rom, subetnické rozdělení Romů. V další kapitole teoretické části jsem pracovala s údaji uveřejněnými Českým statistickým úřadem. Na základě výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 jsem definovala početní zastoupení romské menšiny v České republice. Přesné početní zastoupení romských obyvatel ve městě Vimperk lze pouze

odhadovat na základě terénní sociální práce. Ve čtvrté kapitole jsem se zaměřila na vybrané sociální problémy romské menšiny. Mezi základní sociální problémy, s kterými se Romové potýkají, jsem zařadila bydlení, nezaměstnanost a vzdělání. Tématem diskriminace v souvislosti s romskou menšinou se zabývá pátá kapitola. Etnická příslušnost je totiž obvyklou příčinou negativního postoje většinové společnosti a částečné diskriminace nejčastěji na trhu práce, ve vzdělávání, a často i v bydlení. Rom je často majoritní společností označován za osobu tzv. „problémovou“, nebo „nepřizpůsobivou“.

Do poslední kapitoly teoretické části jsem zahrнула nejčastější sociálně patologické problémy u Romů. Mezi nejvíce vyskytující se problémy u romské menšiny jsem uvedla kriminalitu, drogy, gambling, prostituce.

Ve výzkumné části je popsán cíl práce, výzkumné otázky, hypotézy, metodika. Cílem práce je zmapovat pohled majoritních obyvatel na romskou menšinu ve městě Vimperk konceptem sociální distance. Dále pak zjistit, co je příčinou negativního pohledu prostřednictvím kvantitativního výzkumu. Data byla shromažďována metodou dotazování s využitím techniky standardizovaného dotazníku. Výzkumný soubor se skládal ze 133 respondentů od 18 – nad 65 let.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Sociální vyloučení

Termín sociální vyloučení se poprvé objevil ve francouzské literatuře v sedmdesátých letech. Za jeho autora je označován Lenoir, který v roce 1974 publikoval knihu *Lex Exclus: un Français sur Dix* (Vyloučení, jeden Francouz z deseti). Ačkoli Lenoir význam termínu jasně nespecifikoval, zdá se, že původně byl odvozen od představy společnosti, která je tvořena lidmi vzájemně provázanými právy i povinnostmi, definovanými s ohledem na sdílený morální řád. Lidé, kteří jsou vyloučeni z tohoto morálního řádu, se stávají marginalizovanými v oblasti práce a ve svých vztazích k státu. Z Francie se termín velmi rychle rozšířil do celoevropského kontextu, a v devadesátých letech se boj proti sociálnímu vyloučení stal dokonce jedním z hlavních cílů sociální politiky Evropské unie. (Navrátil a kol., 2003)

Slovník sociální práce označuje termín sociální vyloučení jako komplexně podmíněnou nedostatečnou účast jednotlivce, skupiny nebo místního společenství na životě celé společnosti, resp. nedostatečný přístup ke společenským institucím zajišťujícím vzdělání, zdraví, ochranu a základní blahobyty. Sociální vyloučení může mít různou úroveň a měnit se v čase. Fakticky znamená život v chudobě, bez účasti na trhu práce (u mladých lidí bez účasti na systematickém vzdělávání), bez přiměřeného bydlení, bez dostatečného příjmu, obvykle v izolaci či v malé skupině podobně deprivovaných lidí pohybujících se na okraji společnosti. (Matoušek, 2003)

Sociálním vyloučením se kupř. dle Agentury pro začleňování romských komunit při Úřadu vlády České republiky rozumí stav, kdy jedinec (nebo sociální skupina) je vyloučen z ekonomického a sociálního života (z trhu práce, společenských institucí a hlavního proudu vzdělání), a tím i možnosti podílet se na právech (především sociálních), životních prostředcích a zdrojích blahobytu sdílených zbytkem populace. V oblasti sociálních práv jde zejména o práva na přístup ke vzdělání, možnost zajistit si bydlení, zdravotní péči a právo na sociální ochranu. V procesu sociálního vyloučení je

jedinci nebo skupině výrazně znesnadňován přístup ke zdrojům, pozicím a příležitostem, které umožňují zapojení do sociálních, ekonomických a politických aktivit hlavního proudu společnosti. (Davidová a kol., 2010)

Sociální exkluzí může být tradičně souhrnně označována celá řada konkrétních mechanismů (a důsledků jejich působení), s nimiž se v jejich různorodých formách setkáváme snad ve všech (časově či prostorově určených) společnostech. Odsouvání určitých osob a kolektivit na okraj společnosti (marginalizace) či mimo ni (exkluze) představovalo od nepaměti mechanismus sociální kontroly. Existuje celá řada vymezení sociální exkluze, z nichž můžeme prezentovat definici, která představuje v Evropské unii obecně rozšířené pojetí sociální exkluze. Tato definice vymezuje sociálně vyloučené jedince „jako obyvatele/občany dané společnosti, kteří z důvodů, které nemají sami pod kontrolou, nemohou participovat na obvyklých aktivitách, k nimž by je jejich občanství opravňovalo a na něž aspirují“. (Mareš, Sirovátka, 2008)

Sociální vyloučení postihuje více skupin obyvatelstva ČR. Znepokojivé je však to, že významný podíl z nich tvoří etnicky odlišná skupina - Romové. Romská etnicita je spouštěčem mechanismů, jako je diskriminace a segregace Romů, kteří přispívají ke vzniku a k prohloubení sociální exkluze. Existence sociálně vyloučených lokalit obývaných ve vyšší míře Romy vážně ohrožuje sociální soudržnost české společnosti. Do okolí lokalit prorůstají problémy jejich obyvatel a stávají se zdrojem vzájemné nesnášenlivosti a sociálního napětí mezi romskou menšinou a většinovým obyvatelstvem. Stigmatizací a symbolickým vyloučením trpí i Romové žijící standardním způsobem života. Protiromská rétorika opírající se o důsledky sociálního vyloučení Romů se stává součástí kampaní nejen extremistických uskupení, ale i některých politiků. Koncentrace vyloučených Romů na izolovaném území znamená pro tuto skupinu nejen zamezení přístupu ke společenským zdrojům, ale i vážné bezpečnostní riziko, neboť se zde stávají snadnějším terčem pravicových extremistů a pachatelů rasově motivované trestné činnosti. (Slívka, 2013)

Základní charakteristikou propadu na sociální dno je nahromadění důvodů, které vedou k životní krizi (ztráta zaměstnání, platební neschopnost, problémy s bydlením, problémy dětí ve škole, nemoc atd.). Sociálně vyloučení lidé obvykle nestojí před

jedním problémem, ale před jejich komplexem, přičemž mnohý z nich by i jednotlivě ohrožoval normální fungování člověka ve společnosti. S postupným propadem na dno přestává být zřejmé, co je původním důvodem propadu, a co jeho následkem. Lidé žijící na okraji společnosti se přizpůsobují podmínkám sociálního vyloučení a osvojují si specifické vzorce jednání, které jsou často v rozporu s hodnotami většinové společnosti. Proto někdy bývá soužití na první pohled problematické. Návyky získané adaptací na život v sociálním vyloučení pak ale těmto lidem znemožňují být úspěšní ve většinové společnosti, ztrácí (či ani nezískávají) hodnotové žebříčky středostavovského občana orientovaného na kariérní vzestup a úspěch. To je znovu a znovu uzavírá v pasti sociálního vyloučení. Z této pasti se lidé nedokážou dostat bez cizí pomoci. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita, zejména etnicita přisouzená. Podstatná část obyvatel Česka se nesprávně domnívá, že v případě sociálního vyloučení se jedná primárně o problém etnický, nikoliv sociální. Zjednodušeně řečeno, že důvodem chudoby a sociálního vyloučení části romské populace není její sociální situace, ale etnický původ. Přitom v současné době je již zřejmé, že ne všichni Romové v České republice žijí v prostředí sociálního vyloučení, a ne každý, kdo se v podmínkách sociálního vyloučení nalézá, je Rom. Na druhou stranu nelze opomíjet fakt, že sociální vyloučení je v České republice částečně etnizované. Etnická příslušnost (většinou romská) je totiž obvyklou příčinou negativního postoje většinové společnosti a částečné diskriminace, nejčastěji na trhu práce, ve vzdělávání a často i v bydlení. Romové jsou často stigmatizováni, tedy onálepkováni jako osoby nebo skupina osob tzv. „problémových“ nebo „nepřizpůsobivých“. (Příručka pro sociální integraci 2009, 2009)

Mezi vybrané indikátory sociálního vyloučení pro určení lokalit ohrožených sociálním vyloučením zařídíme větší počet přelidněných bytů, menší míra dobrovolných aktivit, horší zdravotní stav populace, nižší střední délka života, nízké vzdělání obyvatel, vyšší podíl obyvatel bez bankovních účtů, vyšší podíl přečinů a trestných činů (přepadení, loupeží apod.). Mezi indikátory sociálního vyloučení u rodin s dětmi patří vyšší počet dětí v domácnostech bez práce, nízká porodní váha dětí, vyšší dětská úmrtnost, nízká účast na výuce ve škole, horší výsledky ve škole,

vyšší porodnosti u dívek v nižších věkových skupinách, vyšší počet dětí ve výchovných institucích. (Navrátil a kol., 2003)

Za jednu ze skupin nejvíce postižených či ohrožených sociálním vyloučením jsou již delší dobu vnímáni příslušníci romských lokalit. Česká republika je v oblasti sociálního začleňování často kritizována za svůj pasivní přístup při řešení problematiky vyloučených romských lokalit. V roce 2001 vláda ČR schválila Koncepti romské integrace, ve které si jako hlavní cíl stanovila dosažení bezkonfliktního soužití Romů s majoritní společností. To spočívá zejména v odstranění vnějších i vnitřních bariér, které brání začlenění Romů ohrožených sociálním vyloučením do společnosti, zvláště pak odstranění všech forem diskriminace jednotlivců i celých skupin vyhraněných rasou, barvou pleti, národností, jazykem, příslušností k národu či etnické skupině. Tento cíl se snaží aktivně naplňovat samozřejmě také Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (MPSV). Integrace sociálně vyloučených romských komunit nespadá pouze do gesce MPSV, jedná se o meziresortní problematiku. Významnými iniciačními a poradními orgány jsou Rada vlády pro záležitosti romské komunity a Rada vlády pro národnostní menšiny. Podmínkou úspěšnosti veškerých podnikaných kroků je vzájemná spolupráce na všech úrovních jednotlivých partnerů přispívající k integraci sociálně vyloučených romských komunit. (Ministerstvo práce a sociálních věcí v ČR, 2006)

Agentura pro sociální začleňování zveřejnila dokument, který bude základem jejího působení v obcích a městech během příštího programového období evropských fondů. Podrobný materiál, který Agentura zveřejnila, se nazývá Metodika koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám. Agentura ji připravila ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvem pro místní rozvoj. Metodika podrobně představuje tzv. Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám, který bude uplatňován v obcích a městech, které řeší problematiku sociálního vyloučení, a které se rozhodnou využít přitom podporu Agentury. Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám je nástrojem pomoci městům, obcím a svazkům obcí při sociálním začleňování sociálně vyloučených obyvatel z prostředků Evropských strukturálních a investičních fondů za místní podpory Agentury pro sociální začleňování. Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným

lokalitám je určen pro obce, které na svém území chtějí systematicky řešit problém sociálního vyloučení, zejména sociálně vyloučených lokalit, a budou k tomuto řešení potřebovat podporu z prostředků Evropských strukturálních a investičních fondů. (Agentura pro sociální začleňování, 2015)

Jedinou nám známou možností, jak životní situaci sociálně vyloučených lidí a celkový stav v chudých lokalitách zlepšit, je terénní sociální práce založená na poznávajícím a podporujícím vztahu ke klientovi a k jeho komunitě. Do této kategorie patří sociální práce v terénu, tedy v přirozeném čase a prostoru klienta. Je to jakási pomoc prvního sledu. V Čechách a na Moravě již působí několik desítek terénních sociálních pracovníků zaměřených na práci v jasně vymezených komunitách o velikosti řádově desítek rodin. Terénní pracovník má na rozdíl od administrativních pracovníků na „sociálce“ možnost založit svůj vztah s klientem na důvěře, a tím i poznání jeho životní situace. Pak může klientovi radit a podporovat ho při řešení problémů, které klient sám za skutečné problémy považuje. (Moravec, Černý, Novák, 2002)

1.2 Romové

1.2.1 Kdo je Rom?

Podle slovníku sociální práce jsou Romové největší etnická menšina v ČR. Přesný odhad je nemožný, protože neexistuje jiný systém evidence než sčítání lidu. Původní vlastí Romů je Indie, kde patřili do nejnižší kasty. Jejich stěhování na východ, které začalo před deseti staletími, bylo pravděpodobně motivováno nemožností najít v původní vlasti dost zdrojů obživy. Romské kmeny na své cestě pobývaly různě dlouho v rozličných zemích, v nichž byly výrazně ovlivněny majoritní kulturou. Od 15. století byli Romové v Evropě pronásledováni a násilně asimilováni. Při nejjemnějším rozlišení existuje v ČR 19 romských kmenů. Romové jako celek mají proti většinové populaci nižší úroveň vzdělanosti, vysokou nezaměstnanost, vysokou kriminalitu, horší zdravotní stav, kratší průměrnou délku života, nízkou úroveň stravování a bydlení. Rodina Roma byla až donedávna patriarchální, v současnosti prestiž otců klesá souběžně s jejich vysokou nezaměstnaností – matky jsou totiž jednak vzdělanější, než bývaly, jednak žijí rodiny ze sociálních dávek. (Matoušek, 2003)

Za Roma můžeme považovat osobu, která se za něj sama považuje a je si vědoma svého původu, osobu, která se ke svému romství hlásí (v úředních dokumentech či při sčítání lidu), nebo která je za Roma považována převážnou částí svého okolí na základě pomyslných či pravdivých znaků (antropologických, kulturních apod.). Romové žijící na území České republiky se považují za její občany, hlásí se k českému občanství, ale také k občanství slovenskému. Důvody, proč se významné procento Romů oficiálně nehlásí ke svému původu, jsou různé a nelze na ně nahlížet negativně. Dalším specifickým je skutečnost, že převážná část Romů se narodila nejenom jako občané se státním občanstvím ČR či SR, ale i s národností českou, slovenskou apod. Někteří Romové nevidí rozdíl mezi občanstvím a národností. (Kaleja, 2012)

Romové tvoří v České republice specifickou menšinu. Žijí na samém okraji společnosti. Mají velmi nízkou životní úroveň, vysokou míru nezaměstnanosti, a tíživou

bytovou situací. Vyznačují se degradovaným stupněm vzdělání a kvalifikace, a jsou závislí na podporách. Stratifikují se do různých subetnicit, kterým chybí historické a teritoriální zakotvení. Přistupují laxně k dodržování zákonů a obecně přijímaným normám. Majorita se vůči nim uzavírá a chová se k nim xenofobně až rasisticky. (Nečas, 1999)

Termín Romové objevující se v názvu tohoto obsahu se vztahuje k lidem obecně známým jako „Cikáni“. Termín pochází z Evropy a za poslední desetiletí se stal součástí pokračujícího demokratického a liberálního procesu. Slovo Cikán je spojen s negativními stereotypy zakořeněnými v evropské kultuře, a tedy jeho použití na veřejnosti a v médiích bylo ukončeno, i když se často používá v životě dál. (Stauber, Vago, 2007)

1.2.2 Subetnické skupiny Romů

Romové nejsou jednotnou homogenitou ani v rámci Evropy a světa. Nejen na Slovenské, ale i v České republice jsou nejpočetnější skupinou Romové slovenští a zčásti tzv. maďarští. Kromě této převažující skupiny žijí v České republice v malém počtu Romové/Cikáni čeští a moravští – z rodin, které přežily válečný holocaust Cikánů a Židů, podobně jako Sintové – Cikáni němečtí. Zcela specifickou skupinou, představující v každé v našich obou republik téměř 10 % romského obyvatelstva, jsou pak Romové olašští, kteří si dodnes udržují svůj jazyk, vnitřní společenskou strukturu i hodnotový systém a s ostatními Romy se nestýkají. (Davidová a kol., 2010)

1.3 Obecná charakteristika města Vimperk

Malebné městečko Vimperk, často nazývané branou Šumavy nebo městem pod Boubínem, leží v údolí řeky Volyňky na úpatí pralesa Boubína v nadmořské výšce 700 m. Vimperkem prochází hlavní silniční tah do Německa přes hraniční přechod Strážný. V blízkosti města začíná území Národního parku Šumava a Chráněné krajinné oblasti Šumava. Město proslulo sklářstvím a knihtiskem, později textilním průmyslem, elektronikou a průmyslem nábytkářským. (O městě Vimperk, 2014)

1.3.1 Stávající situace Romů v České republice

Objektivní informační deficit po roce 1990 se stal opětovným problémem. O romské etnické menšinu, která je fakticky i naší nejpočetnější minoritou, totiž v současnosti chybí (hlavně v České republice) nejen celkové údaje celostátního, krajského či lokálního charakteru, ale i informace o její sociální, ekonomické a zdravotní situaci. Od tohoto roku se totiž u nás přestala vést evidence romského obyvatelstva se zdůvodněním, že by byla v rozporu s lidskými právy. Důvodem absence těchto informací však může být i zastírání skutečného stavu, a mnohdy i nezájmu majoritní společnosti, v níž existuje dosud jen dosti nejasná představa o skupinové diferenciaci a vnitřní struktuře romské menšiny, tím méně o důvodech existujících problémech. (Davidová a kol., 2010)

Základní údaje o počtu Romů v České republice vycházejí z definitivních výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 zveřejněných Českým statistickým úřadem. Při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 se v České republice nacházelo celkem 10 436 560 obyvatel. K romské národnosti se přihlásilo celkem 5 135 obyvatel. Celkem 2 642 666 obyvatel se nepřihlásilo k žádné národnosti. (Sčítání lidu, domů a bytů 2011, 2011)

Rada vlády pro záležitosti romské menšiny je stálým poradním a iniciačním orgánem vlády v oblasti romské integrace. Rada systémově napomáhá integraci Romů

do společnosti. Zabezpečuje součinnost resortů odpovědných za realizaci dílčích opatření a plnění úkolů vyplývajících z usnesení vlády a mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. Soustřeďuje, projednává a předkládá vládě informace, podklady a návrhy pro tvorbu a uplatňování politiky vlády, které se týkají Romů. (Vláda ČR, 2014)

Sběr dat o tom, kolik Romů je v celé EU, je neuvěřitelně náročný. Mnoho států zakázalo oficiální shromažďování údajů podle etnického původu, a dokonce i neformální odhady jsou obtížné, vzhledem k nízké úrovni angažovanosti služeb s romskou populací. (Philip Brown, 2013)

1.3.2 Stávající situace Romů ve Vimperku

Město Vimperk se nachází v Jihočeském kraji v okrese Prachatice. Podle sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 žilo v Jihočeském kraji celkem 628 336 obyvatel. K romské národnosti se v kraji přihlásilo celkem 269 obyvatel. Okres Prachatice ve statistických údajích uvádí celkem 29 obyvatel hlásící se k romské národnosti. (Sčítání lidu, domů a bytů 2011, 2011)

Početní zastoupení obyvatel romské menšiny v Jihočeském kraji lze pouze odhadovat na základě terénní sociální práce romských poradců a terénních pracovníků. Zpráva o stavu romské menšiny v Jihočeském kraji za rok 2013 uvádí, že ve městě Vimperk se podle odhadu terénních pracovníků vyskytuje 200 osob romské národnosti s celkovým počtem obyvatel 17 711. Vyloučenou lokalitou romských obyvatel ve Vimperku je ulice Pasovská (Zpráva o stavu romské menšiny v Jihočeském kraji za rok 2013, 2014). Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 zaznamenalo 8 osob hlásící se k romské národnosti. Odhad počtu osob romské menšiny v Jihočeském kraji v roce 2013 je 9160 osob. (Sčítání lidu, domů a bytů 2011, 2011)

V současné době sociálně vyloučených lokalit ve správním území města Vimperk je sedm objektů obývaných převážně romskou komunitou, pět objektů stojí samostatně

a dva objekty na sebe navazují. Z pohledu města Vimperk a majitelů objektů ve Vyškovicích, v ulici U Lázní a Pasovské, jsou největší problémy s jejich obyvateli z důvodu řádného neplacení nájmu, udržování pořádku na veřejném a společném prostranství a páčání přestupků a trestné činnosti v objektech. Jedná se o provozování prostituce, prodej drog a jejich užívání. Většina obyvatel těchto domů je vedena v evidenci Úřadu práce nebo je v invalidním důchodu a pobírá sociální dávky. (Plán Prevence kriminality města Vimperk na období 2012 – 2013, 2012)

1.4 Vybrané sociální problémy romské menšiny

1.4.1 Bydlení Romů

Bydlení, resp. místo, kde člověk přebývá, chápeme jako základní jednotku sociálního prostředí, mikroprostředí. Přístup k němu a jistota bydlení představuje též jeden z nejdůležitějších fenoménů v uspokojování základních lidských potřeb. Úroveň bydlení je též jedním z ukazatelů vlivu daného prostředí a kvality života lidí ho obývajících. Možnosti, které byt poskytuje, ovlivňují životní styl a zdravotní stav jeho obyvatel a jsou indikátorem životní úrovně stejně jako místo, kde se byt nachází. (Davidová a kol., 2010)

Romové, kteří přišli do českých zemí ze Slovenska, bydleli většinou v nuzných chatrčích východoslovenských romských osad nebo v přirozeně vzniklých ghetech uvnitř či na okraji slovenských měst. Nyní obývají v naprosté většině gádžovské byty, přičemž preferují byty s pavlačí. Bývají to ovšem byty nižších kategorií a mnohem menší, než by potřebovaly jejich velké rodiny. Čím je tedy dnes romský způsob bydlení charakteristický? Zdá se, že jde spíše o způsob užívání bytu, kdy se – jak tomu bývalo za starých časů i na českém venkově – život v domácnosti soustřeďuje do jedné místnosti; velké obytné kuchyně bývají velmi příjemné. Tradiční romská pohostinnost a sklon k pospolitému životu i sklon často měnit místo pobytu vedou někdy, spolu s vysokou porodností k nápadnému přepřehování bytů. Je-li řeč o bydlení, je nutné uvést i vybydlování, tj. radikální devastaci bytu či domu, která je pro Romy typická. Romové dokážou v krátké době zničit byt, případně celý dům natolik, že je nutná generální oprava nebo demolice. Někdy má vybydlování charakter „komerční“: prodá se vše, co lze odmontovat, rozeberou se krovy atd. Jindy jde o pouhou vandalskou destrukci. (Říčan, 1998)

Ve všech zkoumaných lokalitách pozorovatelé zaznamenali, že existují dva typy nejbližšího okolí Romů. Jedním typem jsou sousedé z řad majoritní společnosti a druhým typem jsou sousedé z řad Romů. Ve druhém případě charakterizovali bydlení

jako horší, méně kvalitní, někdy jako sociálně vyloučené. Z popisu je zřetelné, že již větší koncentrace Romů v okolí romskou rodinu stigmatizuje, vytváří o ní stereotyp. Zpravidla se předpokládá, že při větších koncentracích Romů vznikne nepořádek, prostor bude méně bezpečný. Negativní nebo netečný vztah k okolnímu prostředí se projevuje i v České republice, hlavně v městských sídlištích, jejichž venkovní prostředí nepovažují mnohé z romských rodin už za svůj prostor, a podle toho se k němu chovají – s důsledkem hromadění odpadků a odložených věcí pod okny jimi obývaných domů. Některé případy ničení bytů, které nejsou v jejich osobním vlastnictví, jsou typické však převážně pro nejnižší sociální vrstvy Romů, kteří už ztratili své tradiční hodnoty a přejali mnohé negativní projevy marginálních skupin. Často jsou tedy viditelné značné rozdíly mezi přístupem a vztahem dané rodiny k exteriéru domů a naopak k interiéru jejich bytů, které jsou většinou až výrazně uklizené a domácnosti parádně zařízené. (Davidová a kol., 2010)

Dostupnost je všeobecně nízká, jsou vysoké nájemy, přeplněné byty, vysoké předsudky pronajímatelů bytů, vysoké kauce před pronájmem bytů znemožňující byt pronajmout. Rodiny se pak uchylují k bydlení na ubytovnách, kde jsou nevyhovující podmínky. Města disponují malým či větším počtem bytů v jejich majetku. Situace se v rámci kraje výrazně liší. Rozhoduje tržní poptávka po bydlení. Tyto byty nejsou nikdy určeny speciálně pro romské rodiny, ale jsou určeny pro rodiny sociálně slabé. Často jde o byty malometrážní, do kterých se nemůžou nastěhovat početné rodiny. Častou překážkou je nutnost trvalého bydliště na území města a podmínka bezdlužnosti, což některým zájemcům znemožňuje dosáhnout na tuto formu bydlení. (Slívka, 2014)

Romové patří dlouhodobě mezi jednu ze zranitelných skupin účastníku na trhu s byty, kde ve větší míře podléhají strukturálním bariérám a diskriminaci. Dostupnost standardních forem bydlení (např. bydlení v bytě v osobním či družstevním vlastnictví, v klasickém nájemním bydlení) je pro tuto cílovou skupinu nízká. Z tohoto důvodu jsou romské domácnosti ve vyšší míře odkázány na nestandardní a provizorní bydlení na soukromých nebo obecních ubytovnách či v azylových domech. V ČR chybí nadále na trhu s byty segment sociálního bydlení pro nízkopříjmové skupiny obyvatelstva. Jedním z fenoménů posledních let je zvýšená migrace nízkopříjmových romských domácností

za levným ubytováním, která vypovídá o zvýšené nestabilitě bytové situace vyloučených Romů. Pro nízkopříjmové romské rodiny je v důsledku chudoby obtížné si bydlení nejen najít, ale také si jej udržet vzhledem k nepříznivé finanční situaci a k narůstajícím nákladům na bydlení (např. z důvodu narůstajících cen za energie a postupné deregulace nájemného). (Slívka, 2013)

1.4.2 Nezaměstnanost Romů

Slovník sociální práce definuje nezaměstnanost jako stav, ve kterém člověk schopný práce a ochotný pracovat nemá placené zaměstnání. Obvykle používaným kritériem ochoty pracovat jsou kontakty s úřadem práce, resp. s potencionálními zaměstnavateli. Změny ve struktuře pracovních příležitostí vyvolávají ve většině vyspělých zemí jako doprovodný jev strukturální nezaměstnanost, která nejvíce postihuje mladé lidi s nízkou úrovní vzdělání. Pro společnost představuje dlouhodobá nezaměstnanost velkou ekonomickou zátěž. Nezaměstnanému se vyplácejí dávky, stát za něj platí pojištění a státní rozpočet přichází o jeho daně z příjmu. Dlouhodobá nezaměstnanost se výrazně podílí na vzniku chudoby. Nezaměstnanost patří v ČR k novým sociálním problémům, protože před rokem 1989 měli všichni občané podle zákona povinnost pracovat. (Matoušek, 2003)

Jedním ze základních předpokladů společenského vzestupu sociálně vyloučených Romů je zlepšení jejich pozice na trhu práce. Dosažení tohoto cíle se však dlouhodobě nedaří, míra nezaměstnanosti Romů se od počátku transformace ekonomiky v ČR po roce 1989 spíše zvyšuje. Ačkoliv se členské státy EU včetně ČR zavázaly realizovat opatření zaměřená na profesní vzdělávání, zvýšení zaměstnatelnosti a zaměstnanosti Romů, je participace Romů na trhu práce nadále nepříjemně nízká ve srovnání s většinovou populací. Z důvodu vyloučení významného podílu Romů z účasti na trhu práce patří romská menšina mezi jednu z nejvíce ohrožených skupin chudobou a materiální deprivací. Vysoká míra nezaměstnanosti v romské populaci negativně ovlivňuje i postoje většinové společnosti vůči Romům. Majoritní společnost vidí příčinu nezaměstnanosti více v samotných Romech a v jejich neochotě pracovat, nepřipouští

existenci systémových překážek či diskriminace na trhu práce. Zvýšení participace Romů na trhu práce by tedy přispělo nejen ke zlepšení socioekonomických poměrů romských domácností, ale i ke zlepšení jejich vztahů s většinovou populací a ke zvýšení jejich společenské prestiže. Na jejich zaměstnatelnost navíc negativně působí zkušenost s dlouhodobou nezaměstnaností, která vede ke ztrátě pracovních návyků a k demotivaci. Významně ovlivňují situaci Romů na trhu práce stereotypy a předsudky uplatněné některými zaměstnavateli, kteří Romům kolektivně připisují charakteristiky, jako je neochota pracovat, nespolehlivost a další negativní stereotypy, aniž by konkrétnímu romskému uchazeči dali příležitost prokázat své pracovní schopnosti. V praktické rovině vede uplatnění předsudků k diskriminaci Romů na trhu práce, na jejíž řešení však romské oběti často rezignují a neohlašují ji kontrolním orgánům. Neúspěch na trhu práce a zkušenost s opakovaným odmítáním ze strany zaměstnavatelů negativně působí na motivaci k hledání práce. Dalším demotivujícím faktorem je nízká očekávaná mzda, neboť mzda romských uchazečů o zaměstnání bez kvalifikace se pohybuje často na úrovni minimální mzdy. Dalším demotivujícím faktorem je vysoká míra zadlužení sociálně vyloučených Romů, kteří nejsou schopni s ohledem na výši svých příjmu a kvůli nevýhodným podmínkám půjček uhradit své závazky. Jakmile se dluh dostává do stádia exekuce, je nevýhodné mít legální zaměstnání, neboť je plat ohrožen exekucí. Nepříznivá finanční situace celkově ovlivňuje proces hledání zaměstnání, neboť ten je spojen rovněž s určitými náklady (cestovní výdaje na výběrová řízení). Problematický je u chudých romských uchazečů přístup k internetu, který je v současnosti významným prostředkem při hledání práce. Znevýhodňujícím faktorem je i nižší orientace na trhu práce a schopnost aktivně hledat práci. (Slívka, 2013)

Podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu ve věku 15 - 64 let v Jihočeském kraji k 31. 12. 2013 měl hodnotu 7,1 %, pracoviště Úřadu práce ČR v Jihočeském kraji evidovali celkem 30 565 uchazečů o zaměstnání. Nezaměstnanost romské populace není sledována, z tohoto důvodu bohužel není možno uvést ani požadovaný orientační odhad specifické míry nezaměstnanosti Romů. V rámci aktivit, které Úřad práce nabízí všem znevýhodněným skupinám uchazečů při návratu na trh práce, je využívána široká škála

nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, zejména pak tzv. veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa a rekvalifikace. (Slívka, 2014)

Ztráta zaměstnání představuje zátěžovou situaci pro celou rodinu, k nimž může v rámci rodiny dojít. Jedná se: o ztrátu svého původního postavení (otec už nemá dominantní postavení, snižuje se jeho prestiž – dochází ke změně vztahů mezi rodinnými příslušníky); narušení stereotypu rodinného života (rušivý vliv nezaměstnaného, který je stále doma přítomen); změny spotřeby kvůli nedostatku finančních prostředků; izolaci a omezení ostatních kontaktů mimo rodinu a v poslední řadě o změnu životního stylu. Nezaměstnaní Romové v ČR statisticky častěji vypovídají, že mají v rodině více nezaměstnaných. Kumulace nezaměstnanosti v rodinách představuje zvýšené riziko – a to nejen ve vztahu k výskytu patologických jevů či přesunu do sociálně vyloučených lokalit, ale i ve vztahu k dalšímu hledání zaměstnání. (Davidová a kol., 2010)

1.4.3 Vzdělání Romů

Předškolní vzdělávání se považuje za prvopočátek vzdělávání, které se organizuje a řídí požadavky a pokyny MŠMT. Je koncipováno jako otevřený systém, který vychází z rodinné výchovy a spolupracuje s rodinou jako s rovnocenným partnerem. Cílem předškolního vzdělávání je rozvoj osobnosti dítěte v oblasti citové, rozumové, tělesné, osvojení si základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. V našich podmínkách se předškolní vzdělávání podle současných platných právních předpisů realizuje v mateřské škole, případně v přípravné třídě základní školy. Není koncipován jako obligatorní stupeň vzdělávání. (Kaleja, 2012)

Podmínky správného vývoje je však obtížné zajistit v nedostatečně stimulujícím vyloučeném prostředí, kde je dítě vystaveno dalším rizikovým faktorům, které mohou vést k opoždění ve vývoji základních rozumových funkcí a k zabránění plnému rozvoji potenciálu dítěte. Nedostatečně stimulující domácí prostředí, emoční stres spojený s bezvýhodnou situací rodičů, podvýživa, to vše negativně ovlivňuje schopnosti dítěte

a jeho připravenost na další vzdělávání. Tyto faktory negativně působí i na romské děti vyrůstající v chudobě a v rodinách, kde rodiče mají velmi nízkou úroveň vzdělání. Na druhou stranu si však romští rodiče začínají uvědomovat význam vzdělávání pro jejich děti. Pokud romské děti v ČR předškolní zařízení navštěvují, pak 95% z nich využívá veřejná zařízení, 3% soukromá a 2% zřízená Nestátními neziskovými organizacemi. V ČR také sociálně vyloučené romské rodiny preferují spíše časově a finančně méně náročnou předškolní přípravu v přípravných třídách. Připravenost absolventů přípravných tříd na vstup do povinné školní docházky je jednoznačně nižší oproti dětem, které absolvují tříleté vzdělávání v mateřské škole. Mezi největší překážky bránící v přístupu k předškolnímu vzdělávání byly identifikovány socioekonomické poměry a příjem domácnosti, který výrazně podmiňoval účast romských dětí v této formě vzdělávání v ČR (čím vyšší příjem, tím vyšší účast romských dětí v předškolním vzdělávání). Rozdíly se projevovaly i mezi pohlavími – nižší účast byla u romských dívek. Vliv na účast má i to, kdo romské dítě vychovává. Vyšší účast byla u těch romských dětí, které vychovávaly osoby s vyšší úrovní vzdělání a osoby, které samy navštěvovaly předškolní zařízení. (Slívka, 2013)

System edukace základního vzdělání v České republice vychází z Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílá kniha z roku 2001), legislativně je ukotven především Školským zákonem (561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiné vzdělávání ve znění pozdějších předpisů). (Kaleja, 2012)

Dle ustanovení § 36 odst. 3 školského zákona začíná povinná školní docházka v ČR počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne 6 let věku, pokud není povolen odklad. Vzhledem k tomu, že se významný podíl romských dětí neúčastní předškolního vzdělávání a pro přípravu v domácím prostředí ve vyloučených lokalitách nemá vhodné podmínky, vykazují romské děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí nižší připravenost na vstup do základní školy. Z tohoto důvodu bývá možnost odkladu povinné školní docházky ze strany romských rodičů využívána. U významného podílu sociálně znevýhodněných romských dětí bývá na základě zápisu doporučeno ředitelem školy vyšetření školským poradenským zařízením, případně bývá vyšetření

iniciováno pedagogy po nástupu dítěte do běžné základní školy, jakmile žák přestane zvládat nároky na něj kladené při výuce. Pokud s vyšetřením dítěte zákonní zástupci souhlasí, pak také nesou odpovědnost za dojednání diagnostiky dítěte se školským poradenským zařízením. Na základě doporučení školského poradenského zařízení a informovaného souhlasu romských rodičů pak může být dítě zařazeno do vzdělávání do třídy, studijní skupiny nebo školy zřízené za účelem vzdělávání žáků se zdravotním postižením. (Slívka, 2013)

Školský zákon (561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů) vymezuje tři základní kategorie speciálních vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů (§16): zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění, sociální znevýhodnění (rodinné prostředí s nízkým socioekonomickým statusem). (Kaleja, 2012)

Sekundární, následně terciální vzdělávání Romů je neodmyslitelně závislé na aktuálním vzdělanostním postavení příslušníků romského etnika. K determinantům souvisejícím se vzdělaností úrovní populace romského etnika patří hodnotový žebříček, životní zkušenosti, zkušenosti s dosavadním vzděláním. Přístup rodičů k sekundárnímu vzdělávání dětí je v jejich vývojových etapách odlišný. Podle dokumentu Rady vlády pro záležitosti romské komunity s názvem Česká republika: Přístup vlády k integraci Romů (2008) je podpora romských vysokoškolských studentů řešena prostřednictvím Rozvojových programů veřejných vysokých škol, resp. programu na podporu zdravotně handicapovaných studentů a uchazečů ze znevýhodněných sociálních skupin. (Kaleja, 2012)

Podíl Romů se středoškolským vzděláním je ve srovnání s ostatní populací nadále nízký, přitom tento cíl by měl být jednou z priorit vzdělávací politiky ČR. Vzdělávací systém v ČR se projevuje tím, že není schopen reagovat na osobní nebo sociální okolnosti života žáků, které představují překážky při naplňování jejich vzdělávacího potenciálu. Nerovnost v přístupu ke vzdělávání je příčinou neúspěchu i u romských dětí ve škole, vede k demotivaci na další vzdělávání a k předčasnému odchodu ze školy. Přitom úspěšné dokončení úplného středoškolského vzdělání umožňuje jednotlivcům získat lépe placené zaměstnání a mají zároveň vyhlídky na smysluplnější a zdravější životní styl. Předčasné ukončení základní školy je jednou z častých příčin ukončení

vzdělanostní dráhy romských žáků, kteří se po dosažení 15. roku evidují na Úřadu práce ČR jako uchazeči o zaměstnání, pro něž je však vzhledem k nízké úrovni vzdělání a kvalifikace obtížné najít pracovní uplatnění. Mezi další bariéry úspěšného přechodu romských absolventů ZŠ na SŠ patří horší prospěch na ZŠ a nižší profesní aspirace dětí i jejich rodičů. Tyto aspirace jsou obvykle ovlivněny prostředím, v němž dítě vyrůstá, kde je nezaměstnanost a nízká úroveň vzdělání běžná. Projevuje se zde i nedůvěra rodičů v to, že vyšší vzdělání přinese dítěti sociální vzestup. Svůj postoj často zdůvodňují zkušenostmi z okolí, kdy se ani Romům s vyšší úrovní vzdělání nepodařilo najít si pracovní místo. Významným faktorem je i celková socioekonomická situace rodiny. (Slívka, 2013)

1.5 Diskriminace v souvislosti s romskou menšinou

Diskriminaci můžeme chápat jako odlišování, odlišný přístup. Obvykle ke skupinám lidí určitého věku, pohlaví, rasového nebo etnického původu nebo hlásícím se k určité kultuře a náboženství nebo ke skupinám, které mají určitou nevýhodu, případně okrajové sociální postavení, a tímto znakem se liší od jiných lidí. Tyto skupiny mohou být systematicky zvýhodňovány nebo znevýhodňovány, a to zákony, podzákonnými normami, publicitou, předsudky a hlavně faktickým chováním lidí, s nimiž se tyto skupiny lidí dostávají do styku. (Matoušek, 2003)

Sociální diskriminace je nerovné nebo předpojaté zacházení s jedincem nebo skupinou na základě rasy, pohlaví, etnicity nebo kulturního zázemí. Už jen členství v náhodně vytvořené skupině vede její příslušníky k diskriminaci těch, kdo členy nejsou. (Hartl, 2004)

Diskriminací nazýváme nejčastěji poškozování příslušníků nějaké skupiny. Toto jednání má úřední povahu. Diskriminace se dopustí lékař, který odmítne ošetřit nemocného, úředník, který odmítne vydat stavební povolení, číšník, který odmítne obsloužit hosta atd., ale i soukromý zaměstnavatel, který nepřijme zaměstnance jen proto, že je Rom. Diskriminaci odlišujeme od rasismu. Rasismus je často motivem diskriminace. Diskriminace Romů je u nás běžná. Jednou z forem diskriminace při přijímání do zaměstnání je, že je sice nabídnut pracovní poměr, ale za tak nepříznivých platových nebo pracovních podmínek, že uchazeč nemůže nabídku přijmout. (Říčan, 1998)

Situaci Romů na trhu práce významně ovlivňují stereotypy a předsudky uplatněné některými zaměstnavateli, kteří Romům kolektivně připisují charakteristiky, jako je neochota pracovat, nespolehlivost a další negativní stereotypy, aniž by konkrétnímu romskému uchazeči dali příležitost prokázat své pracovní schopnosti. V praktické rovině vede uplatnění předsudků k diskriminaci Romů na trhu práce, na jejíž řešení však romské oběti často rezignují a neohlašují ji kontrolním orgánům. Kontrolní orgán, konkrétně inspektoráty práce, nevidují výskyt diskriminace na základě etnicity, proto zde není možné uvést přesný počet případů diskriminace Romů na trhu práce. Příčinou

neřešení diskriminace tedy není ani tak neznalost, jako spíše rezignace a nedůvěra v to, že případ bude úspěšně prošetřen. Diskriminace Romů při hledání bydlení probíhá často skrytě. Vzhledem k obtížné prokazatelnosti a neochotě obětí diskriminace ji ohlásit, se jí nedaří účinně řešit. Na národní úrovni chybí subjekt, který by se jejím monitorování systematicky zabýval (např. Česká obchodní inspekce), případně by byl oprávněn účastnit se na soudním řízení a zastupovat oběti diskriminace. Diskriminačním kritériem nebývá jen etnická příslušnost, ale např. i počet dětí u vícedětných domácností, kterých je v romské menšině statisticky vyšší podíl ve srovnání s většinovou populací. Rovný přístup romských dětí ke vzdělávání není pouze o materiálních podmínkách. Delegace poukázaly na přetrvávající předsudky a stereotypy pedagogických pracovníků, kteří kolektivně přisuzují romským rodičům nezáměr o vzdělávání dětí, o aktivní účast na trhu práce a o celkové zlepšení jejich sociálního postavení. Změna postojů by měla nastat i u široké veřejnosti, v níž přetrvává názor, že by romské děti měly být vzdělávány odděleně od ostatních dětí. Komisař pro lidská práva Rady Evropy doporučil, aby se ČR v rámci boje proti násilí a předsudkům vůči Romům ve školách řídila jeho směrnici boje proti rasismu a diskriminaci ve vzdělávání. (Slívka, 2013)

Veřejný ochránce práv je od roku 2009 národním tělesem pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací v souladu s právem resp. příslušnými směrnicemi Evropské unie. Ustanovení § 21b zákona o veřejném ochránci práv stanoví: Ochránce přispívá k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Stěžejním pilířem činnosti ochránce na poli boje proti diskriminaci je pilíř, který pomáhá obětem diskriminace. Každá osoba má právo se na ochránce bezplatně obrátit se svým problémem souvisejícím s diskriminací. (Veřejný ochránce práv, 2015)

Otázkou tedy je, zda máme obyvatele romských osad chránit (každého jednotlivě ve jménu jejich obecně lidských práv) proti diskriminaci ze strany jejich vlastní kultury (neboť její ústřední principy jsou diskriminační). Otázka je to nicméně čistě teoretická, protože jakákoli změna nebo zásah v tomto směru jsou nemožné, neboť taková změna (například zrušení romských osad, resp. jejich kultury) by nutně obnášela porušení

jiných lidských práv jejich obyvatel, a tak v této podobě zůstává daný problém neřešitelný. V menším měřítku se tento problém týká i jednotlivých složek tradiční romské kultury. Je-li tomu například tak, že: „Romský muž bije svoji manželku a i ona to pokládá za morální“ a některá empirická data tuto tezi skutečně potvrzují - je skutečně otázkou, co si s takovým kulturním vzorcem - který je na jedné straně specifíkem dané kultury, na straně druhé však v rozporu se zákony dané země – počít. (Jakoubek, 2004)

1.6 Vybrané sociálně patologické jevy u Romů

Pojem sociální patologie se používá k souhrnnému označení abnormálních a společensky nežádoucích jevů, krajních negativních deviací. Odlišnost termínu „patologie“ a „deviace“ je tedy v tom, že patologie má pouze negativní charakter a představuje již extrémní netolerovaný odklon od normy. Sociální patologii lze vnímat několika pohledy podle různých oborů, které se tímto tématem zabývají. Absolutistický pohled chápe svět v extrémní polaritě dobra – zla, sociální normy jsou jasně vymezené a srozumitelné, jakákoli odchylka od nich je vnímána jako sociální patologie. Moralizující pohled rozděluje společnost do dvou skupin – první tvoří jedinci, kteří se chovají za všech okolností morálně a druhou jedinci, kteří jsou deviantní. (Kajanová, 2014)

Sociálně vyloučená lokalita je spojena s vyšší mírou zločinnosti, a její obyvatelé jsou považováni za hlavní zdroj kriminality pro své okolí i pro celou obec. Ostatní občané se takovému místu raději vyhýbají, nechodí tam ani policisté, pokud přímo nemusí. S takovou lokalitou je kromě zločinů, jako jsou krádeže, podvody, lichva atd., spojována i řada dalších sociálně patologických jevů, především závislosti na drogách, alkoholu, gambling, vandalismus, prostituce. Hlavním zdrojem kriminality jsou především zadlužení, chudoba, nedostatek příležitostí k uplatnění a různé závislosti (gambling, alkohol, drogy). (Příručka pro sociální integraci 2009, 2009)

Kriminalitu můžeme definovat jako výskyt chování, které je v dané společnosti trestné. Jedná se o souhrn trestných činů, které se v konkrétní společnosti vyskytly a vyskytují. Jedná se o činy a chování sankcionovatelné podle trestního zákona. Delikvence je z hlediska společensky nepřijatelného chování širším pojmem. Jedná se o chování, které se týká nejen kriminality. Zahrnuje také činy, které nejsou tzv. jinak trestné. Patří sem například přestupky, dále trestná činnost osob ve věku mladších než 15 let, kdy nelze trest z důvodu věku uložit. (Fischer, Škoda, 2009)

Trestní zákoník definuje trestný čin takto: „Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný, a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“

K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. (Trestní předpisy 2014, 2014)

Kriminalita romské mládeže se ve srovnání s gádžovskou odhaduje na několiknásobek. Výchovné ústavy pro mládež, tzv. pastáky, kam se umísťují ti, kteří opakovaně nebo závažně porušují zákony, jsou obsazeny z velké většiny mladými Romy. (Říčan, 1998)

Údaje o výskytu kriminality nejsou k dispozici, neboť vyloučené lokality nejsou sledovanou statistickou jednotkou. Dle kvalifikovaných odhadů obvodních oddělení Policie ČR, členů pracovních skupin prevence kriminality, styčných důstojníků pro menšiny a NNO, uvedených ve Zprávě o situaci romské menšiny v krajích za rok 2012 (Slívka, 2012) tvoří skladbu trestných činů majetková trestná činnost (vloupání do objektů, kapesní krádeže, krádeže barevných kovů, černé odběry elektřiny, úvěrové podvody). V rámci Programu prevence kriminality Ministerstva vnitra pro rok 2013 obdrželo město na základě podané žádosti dotaci na zřízení dvou pracovních míst asistentů prevence kriminality u Městské policie Vimperk. (Město má nové asistenty prevence kriminality, 2013)

Projekt Asistent prevence kriminality je v České republice realizován od roku 2009 s podporou státní účelové dotace. Od roku 2011 je projekt podporován z Evropského sociálního fondu. Cílem projektu je snížení počtu spáchaných trestných činů i přestupků v sociálně vyloučených lokalitách. Zvýšení pocitu bezpečí obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Prevence rasově motivovaných sporů a extremistických projevů. (Prevence kriminality v ČR, 2013)

Negativním jevem doprovázejícím život v sociálním vyloučení je užívání návykových látek a gamblerství, které lze vnímat jako určitou únikovou strategii z bezvýchodné situace, ale i jako spouštěč kriminality. Alarmujícím problémem je velmi nízká věková hranice prvního kontaktu romských dětí a mládeže s návykovou látkou (Slívka, 2013).

Jako drogu definujeme přírodní nebo syntetickou látku, která má psychotropní účinek, tj. ovlivňuje nějakým způsobem naše prožívání okolní reality, mění naše

„vnitřní“ naladění – prostě působí na psychiku a může vyvolat závislost. (Bártlová, 1998)

V zásadě se rozlišuje závislost fyzická (somatická) a psychická. Jako fyzická závislost se označuje rozvoj nepříjemných tělesných příznaků (např. třesu, pocení, křečí, průjmu) po vyvození nebo prudkém snížení pravidelné dávky návykové látky. Psychická závislost znamená touhu po opětovném navození příjemných duševních stavů. Zneužívání psychotropních látek a závislost na těchto látkách představuje značnou zátěž pro jedince i společnost. K tomu se dále váže celé široké spektrum dalších zdravotních a sociálních problémů včetně např. doprovodné kriminality. Problematika zneužívání psychotropních látek je také globálním tématem politickým. (Fischer, Škoda, 2009)

Mezi další sociálně patologické jevy u romské menšiny můžeme řadit patologické hráčství (gambling). Jedná se o časté a opakující se epizody hraní, které nepřináší zisk, ale jedinec v nich pokračuje navzdory narušení fungování. Pociťuje intenzivní puzení ke hře, které nedokáže ovládnout a myšlenky na hru jej zcela ovládají. Mezi gamblerství řadíme hry na výherních hracích automatech, sázení v kasinech, kurzové sázky, sázkové tikety. (Kajanová, 2014)

Gambling se vyskytuje u všech věkových kategorií. I když je zákonem stanovena podmínka plnoletosti, existuje mnoho případů, kdy se léčí nezletilí. Osobní zkušenost s hraním či sázením pod hranicí osmnácti let má na základě našich zkušeností v oblasti svépomocných skupin přibližně deset procent gamblerů. Zasahuje všechny příjmové skupiny: od sociálně slabých až po bohaté, stejně tak vzdělání nezaručuje imunitu před tímto problémem. (Stop závislosti, 2015)

Prostituce je mimo jakoukoliv pochybnost v rozporu s oficiální společenskou morálkou. Nejčastěji je definována jako propůjčení se k sexuálnímu styku za úplatu (Sochůrek, 2009). Pojem sexbyznys se dnes používá jako alternativa staršího termínu prostituce. Vedle nejčastěji zastoupené ženské prostituce existuje prostituce mužská. Ženy se odlišují dle ceny. Pouliční prostitutky mají ceny nejnižší. Prostituce je v České republice typická pro velká města (Praha, Brno) a dále příhraniční regiony, kvůli početné zahraniční klientele z Německa a Rakouska. (Kajanová, 2014)

Silniční prostitutky se vyskytují převážně v blízkosti frekventovaných hraničních přechodů, zejména kamionovou dopravou. Jsou obdobou pouličních prostitutek. Během své směny stihnou obsloužit pět i více zákazníků. Některé provozují sex v přírodě, v autech, opuštěných objektech, některé mají pronajatý byt či hotelový pokoj. Obě tyto skupiny jsou vykořisťovány pasáky, kterým odevzdávají 50 i více procent z vydělaných peněz. (Sochůrek, 2009)

S prostitucí úzce souvisí kuplířství, které trestní zákoník (z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) upravuje v § 189 jako, kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. (Trestní předpisy 2014, 2014)

2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1 Cíl práce, výzkumné otázky a hypotézy

Cílem práce je zmapovat pohled majoritních obyvatel na romskou menšinu ve městě Vimperk konceptem sociální distance. Dále pak zjistit, co je příčinou negativního pohledu. Pro naplnění cíle práce jsem si stanovila dvě základní výzkumné otázky. K těm se pak vztahují níže uvedené hypotézy.

VO 1: Jaká je sociální distance majority vůči romské minoritě ve Vimperku?

VO 2: Jaké jsou zdroje negativního pohledu majority na romskou minoritu ve Vimperku?

H1a: Sociální distance k romské minoritě se s věkem zvyšuje.

H1b: Sociální distance k romské minoritě je vyšší u mužů než u žen.

H1c: Sociální distance k romské minoritě se s rostoucím vzděláním snižuje.

H1d: Osoby, které zažily přímý konflikt s Romy, vykazují vyšší míru sociální distance oproti osobám, které přímý konflikt nezažily.

H2a: Čím více sociálně patologického chování spatřují respondenti u romské minority, tím více vykazují vůči ní sociální distanci.

3 METODIKA

3.1 Metody a techniky sběru dat

Pro výzkumnou část bakalářské práce jsem použila kvantitativní výzkum. Kvantitativní výzkum je metoda pro sběr dat, vědeckého i nevědeckého zkoumání, která má za cíl popsat zkoumanou oblast. Výzkum se dá provádět více metodami, ale kvantitativního průzkumu bývá nejčastěji využíváno pro jeho jednoduchost a nenáročnost. Kvantitativní metodou můžeme rozumět takový sběr dat, který je zaměřen na velké množství respondentů. Tito respondenti nejčastěji odpovídají na otázky formou dotazníků, které jsou následně zpracovány a statisticky vyhodnoceny. (Survio, 2012)

Data byla shromažďována metodou kvantitativního dotazování s využitím techniky standardizovaného dotazníku. Dotazování je způsob specifický pro výzkum sociální. Navíc jde o kontaktní zkoumání výhradně živých osob (nelze se ptát výtvorů či jiných výsledků jejich činnosti). Podstatou dotazování je kladení otázek, ať už ve formě mluvené (rozhovor), nebo písemné (dotazník). (Reichel, 2009)

Standardizovaný dotazník užívaný v kvantitativním šetření představuje soubor převážně uzavřených, několika polouzavřených a pouze výjimečně několika málo otevřených, volných otázek. Jsou vytištěny tak, že tvoří formulář s nevelkým počtem stránek, do nichž respondent vyplňuje odpovědi dle uvedené instrukce. Standardizovaný dotazník respondent obvykle vyplňuje doma či na pracovišti, málokdy v pracovně nebo laboratoři výzkumníka. Je to pochopitelné, neboť výběrový soubor v kvantitativní akci běžně tvoří, jak víme, několik set i několik tisíc osob. (Reichel, 2009)

Anonymní dotazník byl vypracován na základě studia odborné literatury, konzultace s odborníkem a na základě praktických zkušeností. Dotazník se skládá ze dvou částí (viz. Příloha 1). První část dotazníku obsahuje 6 otázek a druhá část dotazníku tvoří standardizovanou Bogardusovu škálu sociální distance.

Bogardusova škála sociální distance nejčastěji slouží k měření rasismu a jiných etnických předsudků. Jedná se o stupnici skládající se z výroků, které mají ukázat, jakou sociální vzdálenost pocítují respondenti mezi sebou a jinými skupinami. Základní podobu škály tvořilo 7 položek, v nichž respondent hodnotil, zda by ochotně přijal určitou osobu. Respondenti mají označit tu položku, která vyjadřuje nejmenší přijatelnou sociální distanci vůči příslušníkovi dané skupiny. První položka škály představuje nejnižší míru sociální distance, poslední pak zachycuje nejvyšší míru sociální distance. Odpovědi ukazují, jak blízký kontakt, a jaký vztah s určitou osobou by respondent toleroval či akceptoval. Výsledky škály se používají k identifikaci různých předsudků. (Hayes, 2003)

Otázky byly položeny tak, aby zmapovaly základní informace o majoritní společnosti ve městě Vimperk a jejich pohledu na romskou menšinu ve zmiňovaném městě. Díky položeným otázkám získám odpovědi na své předem položené výzkumné otázky.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkum byl realizován u majoritních obyvatel ve městě Vimperk. Základní soubor tvořili respondenti od 18 let nad 65 let. Výzkum byl prováděn v období od prosince roku 2014 do konce měsíce února 2015. Anonymní dotazník jsem rozdala celkem 150 respondentům z celkové populace cca 17 000 obyvatel. Z celkového počtu rozdaných dotazníků jsem obdržela vyplněných celkem 133 dotazníků. Návratnost tedy byla 88,7 %, nevratnost 11,3 %. Vybrané dotazníky jsem použila k vypracování výzkumné části bakalářské práce.

3.3 Proces sběru dat

Samostatný sběr dat probíhal od 6. 12. 2014 do 28. 2. 2015. Data jsem sbírala za pomoci vlastního standardizovaného dotazníku, který jsem osobně rozdala majoritním obyvatelům ve městě Vimperk. Na úvod jsem vždy před rozdáním dotazníků

respondenty seznámila s obsahem dotazníku, anonymitou a pokyny pro jeho vypracování. Dotazníky byly rozdány široké vrstvě veřejnosti v rozsáhlém věkovém rozpětí respondentů. Před zahájením výzkumu jsem si ověřila srozumitelnost a jasnost položených otázek u několika vybraných respondentů.

3.4 Metoda vyhodnocování dat

Za účelem zpracování výzkumné části bakalářské práce jsem nejprve od respondentů vypracované dotazníky shromáždila do jednoho celku. Na základě poskytnutých odpovědí jsem data zaznamenala elektronicky do předem vyhotovené tabulky (tzv. kvótní list). Data jsem zapisovala pomocí vytvořeného kódovacího klíče za pomoci kódování. Data byla zpracována popisnou statistikou v programu Excel a statisticky v programu SPSS.

4 VÝSLEDKY

V kapitole „Výsledky“ provádím analýzu a interpretaci dat získaných ze standardizovaných dotazníků. Údaje byly uspořádaný do několika kategorií, se kterými jsem se ve svém výzkumu zabývala.

4.1 Základní informace o souboru

Na základě základních údajů byli respondenti rozděleni podle pohlaví, věku a nejvyššího dosaženého vzdělání. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 133 respondentů/tek žijících ve městě Vimperk. Z celkového počtu respondentů se na výzkumném šetření podílelo více žen, jak ukazuje Tabulka č. 1. Konkrétně šlo o 81 žen v procentuálním vyjádření 61 %. Zbývající část tvořilo 52 mužů vyjádřeno v % 39.

Tabulka č. 1 – Rozdělení respondentů podle pohlaví

Pohlaví	Muž	Žena
Počet	52	81
v %	39	61

Zdroj: Vlastní výzkum

Největší počet odpovídajících respondentů bylo ve věku od 18 let do 25 let, celkem 38 (29 %) respondentů. Druhým nejpočetnějším souborem byli respondenti ve věku 51 – 65 let (22 %), jak je vidět v tabulce č. 2. Nejmenší počet respondentů odpovídalo ve věku 25 – 30 let (7%).

Tabulka č. 2 – Rozdělení respondentů podle věku

Věk	18 - 25	25 - 30	31 - 40	41 - 50	51 - 65	nad 65
Počet	38	9	17	24	29	16
v %	29	7	13	18	22	12

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 3 uvádí, že nejmenší počet respondentů ukončilo základní vzdělání, tj. 6 respondentů (5%). 12 (9%) respondentů je vyučeno s maturitou, 43 (32 %) respondentů absolvovalo středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou. Vysokou školu ukončilo 18 (14 %) respondentů a vyšší odborné vzdělání pouze 7 (5 %) respondentů. Největší počet respondentů uvedlo jako své nejvyšší dosažené vzdělání vyučen, tj. 47 respondentů (35 %).

Tabulka č. 3 – Rozdělení respondentů podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Vzdělání	Základní	Vyučen	Vyučen s maturitou	SŠ s maturitou	VOŠ	VŠ	Jiná odpověď
Počet	6	47	12	43	7	18	0
v %	5	35	9	32	5	14	0

Zdroj: Vlastní výzkum

4.2 Popisná statistika

Tabulka č. 4 definuje, s jakými problémy se nejvíce potýkají Romové ve městě Vimperk pohledem majority. Rušení klidu (25 %) a kriminalita (24 %) byla nejčastěji označená odpověď respondentů. Sociálně patologické jevy, jako jsou prostituce (18 %), drogy (16 %) a gambling (11 %), byly dalšími nejčastějšími označenými problémy. Práci na černo (5 %) uvedlo jen několik málo respondentů. Mezi další problémy vyskytující se u romské menšiny uvedli respondenti nezaměstnanost, pohlavní choroby, nepřizpůsobivé chování ve společnosti a znečištění města (2 %).

Tabulka č. 4 – S jakými problémy se nejvíce potýkají Romové ve městě Vimperk?

Problémy	Kriminalita	Prostituce	Drogy	Gambling	Práce na černo	Rušení klidu	Jiná odpověď
Počet	103	78	68	47	20	105	7
v %	24	18	16	11	5	25	2

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku „Dostal(a), jste se někdy do přímého konfliktu (problému) s romským obyvatelem, případně byl(a) jste u konfliktu přítomen/přítomna?“ z celkového počtu 133 respondentů odpovídala převážná část respondentů odpovědí: NE. Lze tedy říci, že z celkového počtu respondentů se 64 (48 %) respondentů nedostalo do přímého konfliktu, ani nebylo přítomno u konfliktu s romským obyvatelem. Jak je patrně vidět v tabulce č. 5, tak stejný počet respondentů (26 %) se dostalo do přímého konfliktu nebo bylo přítomno u konfliktu.

Tabulka č. 5 – Dostal(a) jste se někdy do přímého konfliktu (problému) s romským obyvatelem, případně byl(a) jste u konfliktu přítomen/přítomna?

Konflikt	Ano, přímý konflikt	Ano, přítomna u konfliktu	Ne
Počet	35	35	64
v %	26	26	48

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku č. 6, jestli se majoritní společnost aktivně zapojuje do řešení vznikající nepříznivé situace ve městě Vimperk týkající se romské menšiny, odpovědělo 90 % respondentů, že se aktivně nezapojují. Jak udává tabulka č. 6, pouze 10 % respondentů se aktivně zapojilo do řešení vznikající nepříznivé situace. Respondenti uváděli jako důvod a způsob aktivního řešení vznikající situace např.: ochrana vlastního majetku (ohlášení na Policii ČR), stávka proti nepřizpůsobivým občanům, komunitní plánování Městského úřadu (vznik působnosti Asistentů Prevence kriminality), zajištění bydlení a sociálních dávek v rámci Úřadu práce, řešení šikany na základní škole. Z tabulky je tedy jasně vidět, že většina majoritních obyvatel vznikající nepříznivou situace žádným způsobem neřeší.

Tabulka č. 6 – Zapojil(a) jste se někdy aktivně do řešení vznikající nepříznivé situace týkající se romské menšiny ve městě Vimperk?

Řešení	Ano	Ne
Počet	13	120
v %	10	90

Zdroj: Vlastní výzkum

Bogardusova škála sociální distance ukazuje odpovědi, jak blízký kontakt, a jaký vztah s určitou osobou by respondent toleroval či akceptoval. Jak ukazuje tabulka č. 7 a 7a, první položka škály představuje nejnižší míru sociální distance, poslední pak zachycuje nejvyšší míru sociální distance. Za nejmenší přijatelnou sociální distancí označilo 62 (47 %) respondentů, že by ochotně nepřijali Roma/Romku do blízkého příbuzenstva skrze manželství. Ze země by Roma/Romku vyloučilo 55 (41 %) respondentů, tuto odpověď uvedli jako nejvyšší přijatelnou sociální distancí. Získané odpovědi jasně ukazují, že majoritní obyvatelé ve městě Vimperk nepřijímají ochotně romské obyvatele skrze manželství ani jako blízkého přítele (0 %).

Tabulka č. 7 – Bogardusova škála sociální distance

Přijal(a) byste ochotně Roma/Romku:	Nejmenší sociální distance	Nejvyšší sociální distance
1. do blízkého příbuzenstva skrze manželství	62	0
2. do svého klubu jako blízkého přítele	14	0
3. za souseda v ulici	18	4
4. do svého zaměstnání za spolupracovníka	7	8
5. jako občana své země	18	37
6. jen jako návštěvníka své země	14	29
7. vyloučil bych ho/ji ze země	0	55

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka č. 7a – Bogardusova škála sociální distance v %

Přijal(a) byste ochotně Roma/Romku:	Nejmenší sociální distance	Nejvyšší sociální distance
1. do blízkého příbuzenstva skrze manželství	47%	0%
2. do svého klubu jako blízkého přítele	11%	0%
3. za souseda v ulici	14%	3%
4. do svého zaměstnání za spolupracovníka	5%	6%
5. jako občana své země	14%	28%
6. jen jako návštěvníka své země	11%	22%
7. vyloučil bych ho/ji ze země	0%	41%

Zdroj: Vlastní výzkum

4.3 Statistické vyhodnocení dat ve vztahu k hypotézám

Hypotézy byly statisticky testovány v programu SPSS. V rámci testování všech hypotéz bylo počítáno na 95 % hladině významnosti, jak je zvykem u výzkumů v sociálních vědách. Níže prezentuji výsledky testování u jednotlivých proměnných.

Hypotéza č. 1a: Sociální distance k romské minoritě se s věkem zvyšuje.

S ohledem na to, že se jednalo o ordinální (věk) a nominální proměnnou (jednotlivé položky škály sociální distance s odpovědí ano x ne), byl použit neparametrický test - Kruskal Wallis. Test neprokázal signifikantní vztah mezi proměnnou věk a proměnnými škály sociální distance:

Přijal(a) byste ochotně Roma/Romku:

do blízkého příbuzenstva skrze manželství (sig.= 0,706),

do svého klubu jako blízkého přítele (sig.= 0,104),

za souseda v ulici (sig.=0,450),

do svého zaměstnání za spolupracovníka (sig.= 0,466),

jako občana své země (sig.= 0,246),

jen jako návštěvníka své země (sig.= 0,303),

vyloučil bych ho/ji ze země (si.= 0,902).

Lze tedy tvrdit, že nebyla prokázána statistická souvislost mezi věkem a sociální distancí.

Hypotéza č. 1b: Sociální distance k romské minoritě je vyšší u mužů než u žen.

Jednalo se o nominální (pohlaví) a nominální proměnnou (jednotlivé položky škály sociální distance s odpovědí ano x ne), byl použit Chí – kvadrát test. Test neprokázal signifikantní vztah mezi proměnnou pohlaví a proměnnými škály sociální distance:

Přijal(a) byste ochotně Roma/Romku:

do blízkého příbuzenstva skrze manželství (sig.= 0,932),

do svého klubu jako blízkého přítele (sig.= 0,761),

za souseda v ulici (sig.= 0,997),

do svého zaměstnání za spolupracovníka (sig.= 0,377),

jako občana své země (sig.= 0,587),

jen jako návštěvníka své země (sig.= 0,285),

vyloučil bych ho/ji ze země (sig.= 0,368).

Lze tedy tvrdit, že nebyla prokázána statistická souvislost mezi pohlavím a sociální distancí.

Hypotéza č. 1c: Sociální distance k romské minoritě se s rostoucím vzděláním snižuje.

S ohledem na to, že se jednalo o ordinální (vzdělání) a nominální proměnou (jednotlivé položky škály sociální distance s odpovědí ano x ne), byl použit neparametrický test - Kruskal Wallis. Test neprokázal signifikantní vztah mezi proměnnou vzdělání a proměnnými škály sociální distance:

Přijal(a) byste ochotně Roma/Romku:

do blízkého příbuzenstva skrze manželství (sig.= 0,582),

do svého klubu jako blízkého přítele (sig.= 0,036),

za souseda v ulici (sig.= 0,321),

do svého zaměstnání za spolupracovníka (sig.= 0,833),

jako občana své země (sig.= 0,670),

jen jako návštěvníka své země (sig.= 0,167),

vyloučil bych ho/ji ze země (sig.= 0,092).

Lze tedy tvrdit, že nebyla prokázána statistická souvislost mezi vzděláním a sociální distancí. Statistická souvislost mezi vzděláním a sociální distancí byla prokázána pouze u otázky č. 2 v Bogardusově škále sociální distance (sig.=0,036).

Hypotéza č. 1d: Osoby, které zažily přímý konflikt s Romy, vykazují vyšší míru sociální distance oproti osobám, které přímý konflikt nezažily.

Jednalo se o nominální (přímý konflikt s Romem /Romkou) a nominální proměnou (jednotlivé položky škály sociální distance s odpovědí ano x ne), byl použit Chí – kvadrát test. Test neprokázal signifikantní vztah mezi proměnnou přímý konflikt s Romem /Romkou a proměnnými škály sociální distance:

Přijal(a) byste ochotně Roma/Romku:

do blízkého příbuzenstva skrze manželství (sig.= 0,032),

do svého klubu jako blízkého přítele,

za souseda v ulici,

do svého zaměstnání za spolupracovníka,

jako občana své země (sig.= 0,136),

jen jako návštěvníka své země (sig.= 0,500),

vyloučil bych ho/ji ze země (sig.= 0,454).

Lze tedy tvrdit, že nebyla prokázána statistická souvislost mezi přímým konfliktem s Romem /Romkou a sociální distancí. Statistická souvislost mezi přímým konfliktem s Romem/Romkou a sociální distancí byla prokázána pouze u otázky č. 1 v Bogardusově škále sociální distance sig.=0,032, hodnota Chí – kvadrátu = 6,858. U otázky č. 2, 3, 4 nebyl dobrý parametr Chí – kvadrát testu, proto zastoupení v buňce bylo menší než 5.

Hypotéza č. 2a: Čím více sociálně patologického chování spatřují respondenti u romské minority, tím více vykazují vůči ní sociální distanci.

S ohledem na to, že se jednalo o nominální (jednotlivé položky škály sociální distance s odpovědí ano x ne) a metrickou proměnnou (počty uvedených problémů) byl použit Anova test. Test neprokázal signifikantní vztah mezi proměnou sociální distance a proměnou počty uvedených problémů:

Přijal(a) byste ochotně Roma/Romku:

do blízkého příbuzenstva skrze manželství (sig.= 0,039),
do svého klubu jako blízkého přítele (sig.= 0,293),
za souseda v ulici (sig.= 0,448),
do svého zaměstnání za spolupracovníka (sig.= 333),
jako občana své země (sig.= 0,147),
jen jako návštěvníka své země (sig.= 0,093),
vyloučil bych ho/ji ze země (sig.= 0,419).

Lze tedy tvrdit, že nebyla prokázána statistická souvislost mezi sociální distancí a počty uvedených problémů. Statistická souvislost mezi sociální distancí a počty uvedených problémů byla prokázána pouze u otázky č. 1 v Bogardusově škále sociální distance sig.=0,036, F = 2,425.

5 DISKUZE

Romská menšina je nejpočetnější etnická menšina v České republice. Romové bývají velmi často spojováni se sociálním vyloučením a majorita se od nich sociálně distancuje. Proto jsem se v rámci své bakalářské práce snažila zmapovat sociální distanci majority vůči romské minoritě ve městě Vimperk.

První oblast výzkumu se zabývá sociálně patologickými jevy vyskytující se u romské menšiny. Nejvíce vyskytující se problém u Romů ve městě Vimperk je rušení klidu a kriminalita, druhým nejčastějším problémem je prostituce a drogy. Jak uvádí Příručka sociální integrace (2009), Romská minorita se potýká s řadou sociálně patologických jevů. Nejčastějším problémem u Romů je kriminalita (krádeže, podvody, lichva), mezi další problémy patří závislost na drogách, alkohol, gambling, vandalismus, prostituce. Většina uvedených problémů se shoduje i s mými výsledky. Údaje o výskytu kriminality nejsou k dispozici, neboť vyloučené lokality nejsou sledovanou statistickou jednotkou. Dle kvalifikovaných odhadů obvodních oddělení Policie ČR, členů pracovních skupin prevence kriminality, styčných důstojníků pro menšiny a NNO, tvoří skladbu trestných činů majetková trestná činnost (vloupání do objektů, kapesní krádeže, krádeže barevných kovů, černé odběry elektřiny, úvěrové podvody. (Slívka, 2012)

Většinová část majoritních obyvatel se do přímého konfliktu s romským obyvatelem nedostává. Stejný počet majoritních obyvatel se setkala s přímým konfliktem, či byli přítomni jako svědci. Navrátil (2003) uvádí, že většinová společnost má problémy s Romy (tzn. kdyby Romové problémy nezpůsobili, bylo by vše v pořádku). Slovní obrat, který je takto používán, prozrazuje etnocentrickou orientaci jeho autora. Ve skutečnosti jsou naše problémy vzájemné. Romové nezřídka narážejí na bariéry, které jim neumožní žít důstojný a spokojený život v české společnosti, a současně jsou pro většinu obyvatel způsob života a kultura Romů tak „nesrozumitelné“, že ve výsledku se vzájemné vztahy stále udržují na velmi „chladné“ úrovni. Nelze tedy brát obtíže Romů jako problémy, které mají příslušníci většiny s Romy, ale jako nedostatky v našem vzájemném soužití. Podle Vágnerové (2004) je

Romská menšina v mnoho směrech odlišná od majoritní společnosti. Tyto rozdíly přitom nelze zdůvodnit pouze nezkušeností, nedostatkem informací a komunikačních kompetencí. Vyplývají z dodržování vlastních pravidel romského etnika, odlišného stylu života a v neposlední řadě jsou důsledkem specifických zkušeností této minority. Majoritní společnost není k romské minoritě tolerantní, protože je přesvědčena, že jí chybí snaha akceptovat alespoň základní pravidla společného soužití. Vyhrocené problémy vedou až k averzi vůči příslušníkům tohoto etnika. Pro Romy konflikty neznamenaají agresi nebo střet či spor, ale způsob vytváření kontaktu, který jim umožňuje prožívat emoce ve vztahu, což je pro jejich citový život specifické. Pro příslušníky většiny jsou tyto formy chování málo akceptovatelné (přínejmenším neobvyklé). (Navrátil, 2003)

Respondenti, kteří se aktivně zapojili do řešení vznikající nepříznivé situace, uvedli důvod a způsob aktivního řešení vznikající situace např.: ochrana vlastního majetku (ohlášení na Policii ČR), stávka proti nepřizpůsobivým občanům, komunitní plánování Městského úřadu (vznik působnosti Asistentů Prevence kriminality), zajištění bydlení a sociálních dávek v rámci Úřadu práce, řešení šikany na základní škole. Majoritní obyvatelstvo se z většinové části nesnaží vznikající nepříznivou situaci, a s tím související problémy, aktivně žádným způsobem řešit. Nepříznivou sociální situací se rozumí oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením. (Česko, 2006) Pomoc a podpora rozvoje menšiny musí být zaměřena na aktivizaci vlastního úsilí těchto lidí. Nelze ji koncipovat jako pouhou nabídku určitých zvýhodnění. Tento přístup by posiloval pasivitu a očekávání, že jejich problémy vyřeší někdo jiný. (Vágnerová, 2004)

Celkem byly stanoveny dvě výzkumné otázky. První výzkumná otázka: **Jaká je sociální distance majority vůči romské minoritě ve Vimperku?** Sociální distance k romské minoritě se s věkem nezvyšuje. Nebyla ani potvrzena hypotéza, že sociální

distance k romské minoritě je vyšší u mužů než u žen. Na základě Bogardusovi škály sociální distance u otázky č. 2 (Přijal(a) bych ochotně Roma/Romku do klubu jako blízkého přítele) byla potvrzena hypotéza, že sociální distance k romské minoritě se s rostoucím vzděláním snižuje. U ostatních otázek v Bogardusově škále sociální distance byla hypotéza vyvrácena. Osoby, které zažily přímý konflikt s Romy, vykazují vyšší míru sociální distance oproti osobám, které přímý konflikt nezažily. Toto tvrzení lze tvrdit pouze u otázky č. 1 („Přijal(a) byste ochotně Roma/Romku do blízkého příbuzenstva skrze manželství“) v Bogardusově škále sociální distance. Výzkum ukázal, že pohlaví, věk, vzdělání majority a přímé konflikty majority s romskou minoritou nemají významný vliv na sociální distanci vůči romské minoritě ve městě Vimperk. Majoritní obyvatelé ve městě Vimperk nepřijímají ochotně romské obyvatele skrze manželství ani jako blízkého přítele.

Druhá výzkumná otázka: **Jaké jsou zdroje negativního pohledu majority na romskou minoritu ve Vimperku?** Hlavním zdrojem negativního pohledu majority na romskou minoritu ve městě Vimperk je kriminalita, rušení klidu, prostituce a drogy. Výsledky výzkumu ukazují, že majoritní obyvatelstvo města Vimperk se při častějším spatřování sociálně patologického chování u romské minority více sociálně nedistancuje. Hypotézu lze tedy potvrdit pouze u otázky č. 1 v Bogardusově škále sociální distance. Matoušek (2007) uvádí, že jsou v České republice typické následující romské sociální problémy: nízká kvalifikace, nezaměstnanost, špatné bydlení, špatný zdravotní stav, závislost na sociálních dávkách, závislost na návykových látkách, zadluženost a kriminalita.

Při výzkumu mohlo dojít k mnoha zkreslení, které ovlivnilo konečné výsledky. Mezi faktory, které mohly ovlivnit zjištěné výsledky, mohl být špatný výběr respondentů na základě pohlaví, věku a vzdělání. Výzkumu se zúčastnilo více žen než mužů. Odpovědi respondentů ženského pohlaví mohly ovlivnit výsledky tak, že ženy se dostávají všeobecně do konfliktů méně než muži a tak konflikt s romským obyvatelstvem je minimální. Dále mohl být výzkum ovlivněn dosaženým nejvyšším vzděláním. Výzkumu se zúčastnilo nejvíce vyučených respondentů, jejich odpovědi

mohly tedy na základě nižšího vzdělání ovlivnit výsledky. Respondenti mohli uvádět nepravdivé či neúplné odpovědi, a tím mohlo dojít ke zkreslení konečných výsledků.

6 ZÁVĚR

V rámci své bakalářské práce jsem se snažila zmapovat pohled majoritních obyvatel na romskou menšinu ve městě Vimperk konceptem sociální distance. Dále pak zjistit, co je příčinou negativního pohledu. Pro naplnění cíle práce jsem si stanovila dvě základní výzkumné otázky:

VO 1: Jaká je sociální distance majority vůči romské minoritě ve Vimperku?

VO 2: Jaké jsou zdroje negativního pohledu majority na romskou minoritu ve Vimperku?

Výzkumný soubor tvořilo celkem 133 respondentů/tek bydlící ve městě Vimperk. Data byla shromažďována metodou kvantitativního dotazování s využitím techniky dotazníku. Dotazník se skládal ze šesti otázek a Bogardusovi škály sociální distance. Otázky se týkaly následujících oblastí: identifikačních údajů respondentů (pohlaví, věk, vzdělání), patologického chování Romů, přímého konfliktu majority s romským obyvatelem a zapojení do aktivního řešení a způsoby, jak vznikající nepříznivou situaci týkající se romské menšiny řešit. V poslední části dotazníku respondenti odpovídali pomocí Bogardusovi škály sociální distance.

Na základě zjištěným poznatků z mého výzkumu lze říci, že majoritní společnost se od romské minority nejvíce sociálně distancuje ve vztahu blízkého příbuzenství skrze manželství a blízkého přítele. Výzkum prokázal, že faktory jako je pohlaví, věk, vzdělání, nemají podstatný vliv na sociální distanci majority vůči romské minoritě. Dokázala bych tedy říct, že pohled majority na romskou minoritu není faktory ovlivněn. Z celkového počtu respondentů, menší počet dotazovaných respondentů označilo odpověď, že se dostali do přímého konfliktu (problému) s Romem/Romkou nebo byli přítomni jako svědci. Získané poznatky ukazují fakt, že více majoritních obyvatel nepřišlo s romskou menšinou do žádného konfliktu, problému či sporu. Nepříznivou vznikající situaci týkající se romské menšiny většina oslovených respondentů žádným způsobem neřeší. Vznikající situaci řešili aktivně např. stávkou proti nepřizpůsobivým občanům, řešením šikany na základní škole. Na základě komunitního plánování Městského úřadu ve Vimperku ve spolupráci s městskou policií ČR byla zřízena

pracovní místa pro působnost Asistentů prevence kriminality a Romského terénního pracovníka.

Romové se potýkají ve městě Vimperk nejvíce s problémem rušení klidu a kriminalitou. Druhou nejpočetnější skupinou problémů, na základě odpovědí respondentů, je prostituce, drogy, gambling, práce na černo. Mezi další problémy vyskytující se u romské menšiny uvedli respondenti nezaměstnanost, pohlavní choroby, nepřizpůsobivé chování ve společnosti a znečišťování města.

Poznatky, které tato bakalářská práce přináší, poukazují na aktuální stav postoje majority vůči romské minoritě v konkrétní lokalitě. Z výsledků mohou vycházet plány integrace v dané oblasti a budou poskytnuty sociálním pracovníkům pracujícím s romskou minoritou ve městě Vimperk.

Podle mého názoru, majoritní společnost ve městě Vimperku přistupuje k romské minoritě z negativního pohledu. Negativní pohled k romské minoritě je předáván z generace na generaci již od útlého věku dítěte pomocí předsudků. Další významnou roli negativního pohledu majority vůči minoritě je nízké vzdělání o původu romské národnosti. Převážná část romské komunity se nechce zařadit podle majoritní společnosti. Svým nevhodným chováním nejsou přijímáni do společnosti. Majorita minoritu vytlačuje na okraj společnosti a její pohled je silně negativní až rasistický. Za působnosti Asistentů prevence kriminality a romského terénního pracovníka ve městě Vimperk se situace nepřizpůsobivých občanů rapidně zlepšila.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. Metodika koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám. *Socialni – zaclenovani.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/metodika-koordinovaneho-pristupu-k-socialne-vyloucenym-lokalitam>
2. BARTLOVÁ, S. *Sociální patologie*. 1. vyd. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví v Brně, 1998. ISBN: 80-7013-259-0.
3. BROWN, P. Who are the Roma people? In: *New Internationalist: People, ideas and action for global justice*. *Newint.com* [online]. Oxford, 28. 11. 2013. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://newint.org/blog/2013/10/28/roma-minority-prejudice>
4. ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 13. 4. 2015, o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů* 14. 3. 2006, ISSN 1211-1244.
5. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. *Czso.cz* [online]. 2011 [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide
6. DAVIDOVÁ, E. a kol. *Kvalita života a sociální determinanty zdraví u Romů v České a Slovenské republice*. Praha: TRITON, 2010. ISBN 978-80-7387-428-5.
7. FISHER, S. a J. ŠKODA. *Sociální patologie: Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1 vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3

8. HARTL, P. *Stručný psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.
9. HAYES, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-763-9.
10. HENDL, J. *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-820-1.
11. HENDL, J. *Kvantitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
12. JAKOUBEK, M. *Romové – konec nejednoho mýtu*. Socioklub.cz [online]. 2004 [cit. 2015- 04-03]. Dostupné z: <http://www.ncss.cz/files/jakoubekdef-times.pdf>
13. KAJANOVÁ, A. *Sociální patologie: Vybrané kapitoly*. 1. vyd. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014. ISBN 978-80-7394-449-0.
14. KALEJA, M. a kol. *Romové - otázky a odpovědi v českém a slovenském kontextu*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7464-175-6.
15. MAREŠ, P. a T. SIROVÁTKA. Sociální vyloučení a sociálního začleňování - koncepty, diskurz, agenda. *Sociologický časopis* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008, roč. 45, č. 2, s. 271-294 [cit. 2014-11-20]. ISSN 2336-128X. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/5a7e11b50109cddb81a6cdce17b39c7c40a4333a_513_2008-2Mares.pdf

16. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
17. MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
18. MĚSTO VIMPERK. O městě Vimperk. *Vimperk.cz* [online]. 2005 [cit. 2014-12-20]. Dostupné z: <http://www.vimperk.cz/77/cz/normal/o-meste-vimperk/#.VSOertysXPA>
19. MĚSTO VIMPERK. Plán prevence kriminality města Vimperk na období 2012 – 2015. *Vimperk.cz* [online]. 2012 [cit. 2014-10-27]. Dostupné z: <http://www.vimperk.cz/files/5092-plan-prevence-kriminality.pdf>
20. MĚSTO VIMPERK. Město má nové asistenty prevence kriminality. *Vimperk.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.vimperk.cz/2003/cz/normal/mesto-ma-nove-asistenty-prevence-kriminality/#.VSO22dysXPA>
21. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a komunit v České republice a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti*. MPSV.cz [online]. 2006 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/3043/Analyza_romskych_lakalit.pdf
22. MORAVEC, Š., J. ČERNÝ a A. NOVÁK. Člověk v tísní a terénní sociální práce. *Sociální práce/Sociální práca: Odborná revue pro sociální práci*, 2002, č. 2, s. 9 – 11. ISSN: 1213-624.
23. NAVRÁTIL, P. a kol. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.

24. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1999. ISBN 80-7067-952-2.
25. PREVENCE KRIMINALITY ČR. Preventivní projekt Asistent prevence kriminality. *Prevencekriminality.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/projekty/overene-projekty-upr/asistent-prevence-kriminality/preventivni-projekt-asistent-prevence-kriminality-37cs.html?page=2>
26. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
27. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-250-5.
28. SLÍVKA, R. Integrace romské menšiny: Zpráva o stavu romské menšiny v kraji za rok 2012. *Kraj-jihocesky.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/integrace_romske_mensiny
29. SLÍVKA, R. Integrace romské menšiny: Zpráva o stavu romské menšiny v kraji za rok 2013. *Kraj-jihocesky.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/1664/integrace_romske_mensiny.htm
30. SOCHŮREK, J. *Úvod do sociální patologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009. ISBN 978-80-7372-448-1.
31. STAUBER, R. a R. VAGO. *The Roma a minority in Europe: Historical, political and social perspectives*. Ceupress, 2007. ISBN 978-963-7326-86-8.

32. STOP ZÁVISLOSTI. Gambling. *Stopzavislosti.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://stopzavislosti.cz/gambling/>
33. SURVIO. Kvantitativní výzkum – Úvod. *Survio.com* [online]. 2015 [cit. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://www.survio.com/cs/blog/serialy/kvantitativni-vyzkum-1-uvod#.VSO52NysXPB>
34. TRESTNÍ PŘEDPISY 2014. *Trestní zákoník*. Ostrava: Sagit, 2014. ISBN 978-80-7488-032-2.
35. ÚŘAD VLÁDY ČR. *Příručka pro sociální integraci*. Praha: Úřad vlády ČR, 2009. ISBN 978-80-7440-014-8.
36. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
37. VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. Diskriminace. *Ochrance.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/diskriminace/>
38. VLÁDA ČR. Rada vlády pro záležitosti romské menšiny. *Vlada.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/zalezitosti-romske-komunity/uvod-5779/>

8 PŘÍLOHY

Příloha 1 – Dotazník

Dobrý den,

studuji obor Sociální práce ve veřejné správě na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity zakončený bakalářskou prací na téma „Romská menšina ve Vimperku pohledem majority“. Výsledky dotazníku poukážou na aktuální stav postoje Vimperských obyvatel vůči romské menšině ve městě Vimperk. Z výsledků mohou vycházet plány začlenění Romů v dané oblasti a budou poskytnuty sociálním pracovníkům pracujícím s romskou menšinou ve městě Vimperk. Prosím o vyznačení vybrané odpovědi křížkem.

Dotazník je anonymní.

V případě zájmu o výsledky výzkumu bakalářské práce mě prosím kontaktujte na email: Mistrova@seznam.cz

Děkuji za Váš čas věnovaný vyplněním dotazníku.

Jaroslava Mistrová

1. Pohlaví

- žena
- muž

2. Věk

- 18 – 25 let
- 25 – 30 let
- 31 – 40 let
- 41 – 50 let
- 51 – 65 let
- nad 65 let

3. Nejvyšší dosažené vzdělání

- základní
- vyučen
- vyučen s maturitou
- středoškolské s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské
- jiná odpověď (prosím specifikujte)

.....

4. S jakými problémy se nejvíce potýkají Romové ve městě Vimperk? (možnost více odpovědí)

- kriminalita
- prostituce
- drogy
- gambling
- práce na černo
- rušení klidu
- další odpověď (prosím specifikujte)

.....

5. Dostal(a), jste se někdy do přímého konfliktu (problému) s romským obyvatelem, případně byl(a) jste u konfliktu přítomen/přítomna? (možnost více odpovědí)

- ano, přímý konflikt
- ano, přítomna u konfliktu
- ne

6. Zapožil(a), jste se někdy aktivně do řešení vznikající nepříznivé situace týkající se romské menšiny ve městě Vimperk?

- ano (prosím specifikujte důvod a jakým způsobem)

.....
.....
.....
.....

- ne

Prosím, označte křížkem ⊗ číslo, které pro Vás vyjadřuje nejmenší přijatelnou sociální vzdálenost vůči romským obyvatelům ve městě Vimperk, přeškrtněte Ø číslo, které pro Vás představuje nejvyšší přijatelnou sociální vzdálenost vůči romským obyvatelům.

Přijal(a) byste ochotně Roma/Romku:

- 1. do blízkého příbuzenstva skrze manželství
- 2. do svého klubu jako blízkého přítele
- 3. za souseda v ulici
- 4. do svého zaměstnání za spolupracovníka
- 5. jako občana své země
- 6. jen jako návštěvníka své země
- 7. vyloučil bych ho/ji ze země